

รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติของศูนย์วิปัสสนาศึกษา
วัดป่ารัตภูมิจังหวัดสงขลา

A Model of International Vipassana Propagation of Wat Pa Rattaphum
Vipassana Studies Center, Songkhla Province

พระชยพล ชยพโล (ไชยถาวร)¹

Phra Chayapon Chayabhlo (Chaitavorn)

E-mail : hnonkub@gmail.com

Received: June 3, 2025 Revised: July 3, 2025

Accepted: July 9, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารพระพุทธศาสนาเถรวาท และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ พระวิปัสสนาจารย์ ผู้ปฏิบัติธรรม และผู้เกี่ยวข้องจำนวน 27 รูป/คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท มีความครบถ้วนตามหลัก ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ อันเป็นโครงสร้างหลักของการปฏิบัติวิปัสสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่ในโลกยุค VUCA ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาจิตใจภายใน (Inner Development Goals: IDGs) ตามเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ 2) รูปแบบการเผยแผ่ของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตภูมิ มีความสอดคล้องกับหลักในคัมภีร์ ทั้งในด้านเนื้อหาและแนวปฏิบัติ โดยเน้นสติปัญญา 4 เป็นแกนกลาง แม้จะมีความหลากหลายในวิธีการ เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การฝึกอบรมในระดับนานาชาติ และความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ-เอกชน และ 3) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบ “PPP+S Model” โดย P ที่ 1 คือ ปริยัติ P ที่ 2 คือ ปฏิบัติ P ที่ 3 คือ

¹ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/ Doctor of Philosophy in Buddhist Studies Program in Vipassana Meditation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ปฏิเวช และ S คือ ความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งเป็นโครงสร้างที่สามารถนำไปใช้ในการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในระดับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ได้ถูกนำเสนอต่อเจ้าอาวาสและคณะกรรมการของวัดเพื่อใช้ประกอบการจัดตั้ง “มูลนิธิวิปัสสนานานาชาติ” อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติสู่เวทีโลกอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน

คำสำคัญ: รูปแบบการเผยแผ่; การปฏิบัติวิปัสสนา; วิปัสสนากรรมฐาน; วิปัสสนานานาชาติ; วิปัสสนาวัดป่ารัตภูมิจังหวัดสงขลา

Abstract

This research article aims to: 1) study the model of Vipassanā propagation in the Theravāda Buddhist scriptures, 2) study the current model of Vipassanā propagation at the Wat Pa Rattaphum Vipassanā Studies Center, and 3) propose a new model for international Vipassanā propagation at the Wat Pa Rattaphum Vipassanā Studies Center, Songkhla province. This qualitative research applied document analysis and in-depth interviews with 27 key informants, including Vipassanā masters, practitioners, and related experts. The data were analyzed using content analysis and descriptive interpretation.

The findings revealed that 1) The propagation of Vipassanā meditation according to the Theravāda canon is firmly grounded in the triadic structure of *Pariyatti*, *Paṭipatti*, and *Paṭivedha*. This traditional framework remains highly relevant and applicable to addressing contemporary global challenges, especially within the volatile and complex dynamics of the VUCA world. It also aligns with the United Nations' Inner Development Goals (IDGs) aimed at sustainable inner transformation. 2) The Vipassanā propagation model employed by the Wat Pa Rattaphum Vipassanā Studies Center is consistent with Theravāda principles, especially the Four Foundations of Mindfulness teaching, even though the teaching methods vary. All stakeholders expressed the need for a multidisciplinary approach—integrating online media, translation, psychological support, and institutional collaboration to enhance international dissemination. 3) The research synthesized a proposed model called the PPP+S Model, which stands for *Pariyatti*, *Paṭipatti*, *Paṭivedha*, and Sustainability (S) intended to provide a strategic and sustainable framework for the international propagation of Vipassanā meditation.

The knowledge gained has been presented to the abbot and monastic board to support the establishment of the International Vipassanā Foundation, which will serve as a platform for promoting high-quality, contemporary, and sustainable Vipassanā practices worldwide.

Keywords: Dissemination format; Vipassana practice; Vipassana meditation; International Vipassana; Vipassana Wat Pa Ratthabumi; Songkhla Province

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในหลาย ๆ ด้าน หากเป็นเพียงการสังเกตจากภายนอกเท่านั้น แต่โลกภายในมนุษย์ยังมีความต้องการด้วยพื้นฐานของโรคทางจิตใจเหมือนเดิม คือ โลกะ โทสะ โมหะ ที่ไม่สิ้นสุด เมื่อมาพร้อมกับการตอบสนองความต้องการที่เร็วขึ้นจากความก้าวหน้าดังกล่าว ยิ่งทำให้จิตใจที่ขาดหลักการเจริญสติที่ถูกต้อง มีความถดถอยจนเกิดเป็นปัญหาโรคทางจิตใจอย่างเช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น โดยเฉพาะผลกระทบจากปรากฏการณ์โรคโควิด 19 มนุษยชาติได้รับรู้ถึงความเป็นทุกข์ที่ยากจะต้านทาน และเป็นไปในทิศทางด้วยรูปแบบเดียวกันทั้งโลก คือ ความเจ็บ ความป่วย ความพลัดพราก และความตายจากโรคระบาด ยิ่งสามารถอธิบายสภาวะโลกได้อย่างชัดเจนเข้ากับสมัยได้ด้วยทฤษฎีที่มีชื่อว่า วูก้า เวิลด์ (VUCA World) ที่ถูกตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1978 โดย วอร์เลน บีนนิส(Warren Bennis) และ เบิร์ต นานาส (Burt Nanus) อาจารย์ด้านการบริหารธุรกิจที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกันได้กล่าวไว้ที่ วิทยาลัยการทหาร เพื่ออธิบายหรือสะท้อนถึงความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือของสภาวะและสถานการณ์ทั่วไปในขณะนั้น² ถูกนำกลับมากล่าวกับโลกปัจจุบันอีกครั้ง ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่เริ่มต้นตัวมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่สังคมโลกกำลังเผชิญกับปัญหาทางสังคมเต็มรูปแบบเดียวกันในระดับนานาชาติ

องค์กรสหประชาชาติ หรือยูเอ็น ที่ดูแลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่างและกำหนดทิศทางเพื่อความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีได้สำรวจและกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อปัญหาโลกร่วมกันอย่างยั่งยืน ประเทศในสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติลงมติเห็นชอบวาระการพัฒนา ค.ศ. 2030 เมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 วางเค้าโครงเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย พร้อมด้วยเป้าหมายย่อย 169 เป้าและตัวชี้วัด 232 ตัวที่เกี่ยวข้อง กระบวนการนำโดยสหประชาชาติและประกอบด้วยรัฐสมาชิก 193 ประเทศและภาคประชาสังคมทั่วโลก ข้อมติเป็นความตกลงระหว่างรัฐบาลโดยกว้างซึ่งทำหน้าที่เป็นวาระการพัฒนาหลัง ค.ศ. 2015 เป้าหมาย SDG สร้างขึ้นบนหลักการที่ลงมติเห็นชอบไปในข้อมติที่ A/RES/66/288 นามว่า “อนาคตที่เราต้องการ” (“The Future We

² "Who first originated the term VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity and Ambiguity)? – USAHEC Ask Us a Question". usawc.libanswers.com. Retrieved 2021-07-29, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://en.wikipedia.org/>, [5 กรกฎาคม 2566]

Want")³ นโยบายได้ถูกเผยแพร่ออกไปในประเทศสมาชิกรวมถึงประเทศไทย แต่ดูเหมือนว่าการพัฒนาตามนโยบายดังกล่าวมีพัฒนาได้ช้าเพราะเป็นการพัฒนาจากภายนอกเพียงด้านเดียว และความหลากหลายของแต่ละประเทศโดยเฉพาะการสื่อสารที่แตกต่างกัน จริงอยู่ในยุคนี้ที่เต็มไปด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้การสื่อสารมีความก้าวหน้าและสังคมมีความซับซ้อนและขนาดใหญ่มากขึ้น สังคมยุคก่อนเก่าถูกเชื่อมโยงด้วยระบบการสื่อสารหลายรูปแบบ การสื่อสารเป็นกระบวนการ ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา จนอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารเป็นพันธกิจของเครื่องจักรกลแห่งสังคมทำให้สังคมดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง⁴ ขึ้นอยู่กับสารที่ต้องการสื่อและรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อเผยแพร่สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน หนึ่งในทางองค์กรสหประชาชาติกำลังกังวลว่าจะทำตามเป้าหมายทั้ง 17 ข้อให้สำเร็จได้ยากหากไม่พัฒนาจากภายในจิตใจจึงมีการนำเสนอวิธีการ Inner Development Goals (IDGs)⁵ เพื่อฝึกฝนความยั่งยืนจากภายใน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเผยแพร่ของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นไปในการพัฒนาจิตใจ เพราะมนุษย์จะกำหนดทิศทางความยั่งยืนของนานาชาติต่อไป

พระพุทธศาสนาเถรวาทมีรูปแบบการเผยแพร่ด้วยหลักการที่หลากหลายแต่ชัดเจนตามเป็นจริง ในครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ พระองค์ผู้ค้นพบความจริงอันประเสริฐ กล่าวคืออริยสัจและทางสายกลางคือธรรมวินัยซึ่งเป็นคำสั่งและอุบายเป็นเครื่องสอนที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนานั้นเกิดในดินแดนที่เรียกว่าภารตวรรษหรือประเทศอินเดียกว่า 2,500 ปีมาแล้ว⁶ แสดงถึงการเผยแพร่ที่มีความยั่งยืน ด้วยพุทธวิธีการสอนที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมมาโดยตลอด ก่อนที่จะมาประดิษฐานอย่างมั่นคงในประเทศไทยด้วยรูปแบบที่กลมกลืนไปกับวัฒนธรรมของสังคมไทย ด้วยหลักการเผยแผ่ธรรมที่มั่นคงผ่านสามเสาหลัก คือ ปรีชา⁷ (การเรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอน) ปฏิบัติ⁸ (การลงมือภาวนา) และปฏิเวธ⁹ (การบรรลุผลแห่งธรรม) ซึ่งเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติสามารถยกระดับจิตใจของตนเอง

³ "World leaders adopt Sustainable Development Goals". **โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ**. เก็บจากแหล่งเดิมเมื่อ 30 ธันวาคม 2020. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2015., [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/>, [5 กรกฎาคม 2566]

⁴ กิติมา สุรสนธิ, **ความรู้ทางการสื่อสาร**, (กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 1.

⁵ "Inner Development Goals (SDGs)" [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <https://www.innerdevelopmentgoals.org/>, [5 กรกฎาคม 2566]

⁶ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์(พิมพ์ ธรรมธโร), **สากลศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2531), หน้า 113.

⁷ ชุ.ม. (ไทย) 29/50/176.

⁸ ชุ.ม. (ไทย) 29/50/176.

⁹ ส.ช. (ไทย) 17/627-631/380.

อย่างเป็นระบบ การเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในลักษณะนี้จึงมิใช่เพียงแต่การถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่เป็นการสร้าง “พื้นที่ทางจิตวิญญาณ” ให้มนุษย์ทั่วโลกสามารถเข้าถึงสภาวะของความสงบและการหลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างยั่งยืน ศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ซึ่งก่อตั้งขึ้นจากการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลาแห่งที่ 22 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้วิปัสสนาภาวนาแก่ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ด้วยการจัดอบรมหลักสูตรสองภาษา การเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์ และการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นการฝึกฝนภาวนาที่เข้าถึงใจคนรุ่นใหม่ และสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาแบบองค์รวม ในระดับนานาชาติ

แม้จะมีความพยายามเผยแผ่ธรรมะในระดับสากลแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบข้อจำกัดด้านรูปแบบและกลยุทธ์ที่เป็นระบบ เช่น การขาดรูปแบบกลางที่อิงหลักพระไตรปิฎกและสามารถถ่ายทอดข้ามวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดแผนการสนับสนุนด้านบุคลากร เทคโนโลยี และการวิจัยติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ที่มีรากฐานจากคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความร่วมสมัย สอดรับกับบริบทโลก และสามารถขยายผลสู่การสร้างสุขภาวะภายในอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคมโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติของศูนย์วิปัสสนาศึกษา วัดป่ารัตนภูมิจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตการศึกษาครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติ โดยใช้แนวคิดจากพระพุทธศาสนาเถรวาทในหมวดปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ประกอบกับทฤษฎีการสื่อสารและการพัฒนาจิต (เช่น VUCA World และ IDGs) เพื่อนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของแนวทางการเผยแผ่วิปัสสนาในระดับนานาชาติ

2. ขอบเขตด้านวิธีการวิจัย

ใช้การวิเคราะห์เอกสารทางพระพุทธศาสนาและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประเมินรูปแบบด้วยแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีเชิงพรรณนา และ SWOT Analysis เพื่อเปรียบเทียบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของรูปแบบที่ศึกษา

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ ผู้บริหารศูนย์วิปัสสนา นักวิชาการ และ ผู้ปฏิบัติธรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติ จำนวนรวมทั้งสิ้น 27 รูป/คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 : ผู้ให้ข้อมูลจากศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา จำนวน 11 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 : ผู้ให้ข้อมูลจากศูนย์หรือสำนักปฏิบัติธรรมในระดับนานาชาติอื่น ๆ จำนวน 16 รูป/คน

การเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นไปตามหลักการเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาจากคุณลักษณะเฉพาะด้านประสบการณ์ การมีบทบาทในการบริหารจัดการ การสอน หรือการเผยแผ่วิปัสสนาภาวณาในบริบทนานาชาติ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ดำเนินการศึกษาในเขตอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา โดยมุ่งเน้นที่ศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตภูมิ ซึ่งเป็นต้นแบบในการเผยแผ่วิปัสสนาในระดับนานาชาติ

5. ขอบเขตระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2567 ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 7 เดือน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวณาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา คือ ลักษณะวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า เรียกว่า พุทธวิธีในการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวณาตามหลัก 3 ประการ คือ (1) ปริยัติสังฆธรรม หมายถึง หลักคำสั่งและคำสอนที่มีการจดบันทึกสืบต่อกันมาสามารถรองรับและอธิบายเหตุผลในการปฏิบัติได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้ากล่าวไว้ว่า “คำสั่งสอนส่วนปริยัติ เป็นอย่างไร คือ คำสั่งสอนที่เล่าเรียนของเรา คือ สุตตะ เคยยะ เวชยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม เวทลละ นี้คือชื่อว่าคำสั่งสอนส่วนปริยัติ” (2) ปฏิบัติสังฆธรรม หมายถึง หลักการในการปฏิบัติทั้งสมณะและวิปัสสนาที่ทำให้เกิดผลเห็นประจักษ์แก่ตัวผู้ปฏิบัติเองโดยมีหลักปริยัติตรวจสอบความถูกต้องได้จากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาตามที่ท่านกล่าวว่า “คำสั่งสอนส่วนปฏิบัติ เป็นอย่างไร คือ การปฏิบัติชอบ การปฏิบัติเหมาะสม การปฏิบัติที่ไม่เป็นข้าศึก การปฏิบัติที่เอื้อประโยชน์ การปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลักธรรม การรักษาศีลให้บริบูรณ์ ความเป็นผู้สාරวมอินทรีย์ทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการบริโภคอาหาร ความเป็นผู้มีความเพียรเครื่องตั้งอยู่เสมอ สติสัมปชัญญะ สติปัญญา 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 อริยมรรคมีองค์ 8 นี้ชื่อว่าคำสั่งสอนส่วนปฏิบัติ” (3) ปฏิเวธสังฆธรรม หมายถึง ผลที่ผู้ปฏิบัติได้รับอันเกิดจากการเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน ประสบผลสำเร็จในรูปแบบพุทธศาสนาเถรวาทตาม

พุทธประสงค์มาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในยุคหลังจึงควรยึดหลักการทั้ง 3 ประการ เพื่อรักษาความถูกต้องของพุทธศาสนาเถรวาท สืบไป

2. รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลของวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของวัดป่ารัตนภูมิได้มีการจัด โครงการวิปัสสนาศึกษาสำหรับผู้สนใจมาแล้ว 21 รุ่น ในพื้นที่ของศูนย์ รวมทั้งรับรองชาวต่างชาติ ที่มาเข้าฝึกกรรมฐานที่วัดป่ารัตนภูมิ เพื่อฟังบรรยายภาคภาษาอังกฤษ จากโครงการชาวต่างชาติมา ปฏิบัติธรรมมากขึ้นจึงมีการขยายการอบรมไปในต่างประเทศโดยเฉพาะ ประเทศสิงคโปร์ และขยายสู่ระดับนานาชาติ ในภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไปสรุปได้ว่า ศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิทำงานเป็นส่วนสนับสนุนและเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวทางวัดป่ารัตนภูมิคือ แนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 วิปัสสนาญาณ 16 ร่วมกับการบรรยายทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบการเผยแผ่ตามหลักการออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ภาคบรรยาย เป็นการนำหลักปริยัติมาใช้ในการจัดกิจกรรมตัวอย่างเช่น กิจกรรมสุนทรียสนทนา เป็นต้น รวมไปถึงการจัดหลักสูตรรายวิชาประยุกต์ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และโครงการบรรยายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โรคระบาด โควิด 19 มาจนถึงปัจจุบัน (2) ภาคปฏิบัติ เป็นสอนธรรมนำปฏิบัติในรูปแบบวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในรูปแบบศรัทธาธุสारी และสอบอารมณ์ตามขั้นตอนวิปัสสนาญาณ 16 ทั้งในและต่างประเทศตามโอกาส (3) ปฏิเวธ คือ ผลลัพธ์ในส่วนที่เป็นผลจากการผลของการปฏิบัติ ซึ่งทราบได้เฉพาะตนโดยการสังเกตร่วมกับการศึกษา และเป็นส่วนที่ศูนย์วิปัสสนาศึกษาใช้ในการประยุกต์การสร้างสรรค์กิจกรรมที่เหมาะสมตามเป้าหมายที่วางไว้ 7 ประการ คือ 1) สร้างศูนย์ปฏิบัติและศึกษา การปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับข้อมูลตามคัมภีร์ 2) เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงและเข้าใจหลักการปฏิบัติธรรมในโลกร่วมสมัย 3) เสริมศักยภาพให้ภาคปฏิบัติและปริยัติมีความสอดคล้องกัน 4) เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยและพัฒนาการเผยแผ่อย่างร่วมสมัย 5) ลดความเชื่อที่เป็นอัตโนมัติด้านเดียว เป็นการเผยแผ่เพื่อเข้าถึงหลักธรรมและวินัย 6) ส่งเสริมให้การปฏิบัติเข้าถึงได้ง่ายและนำไปใช้ได้จริง 7) สร้างระบบเครือข่ายและระบบตอบรับเพื่อช่วยเหลือและติดตามผลการปฏิบัติผ่านแอป พลิกเช็ช และระบบออนไลน์

3. การนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาของศูนย์วิปัสสนาศึกษา วัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
ผลการวิจัยพบว่า ในประเด็นปัญหาสำคัญสำคัญจากการประเมินผลกระทบทางสังคมโลกปัจจุบัน สำหรับการดำเนินชีวิตที่ต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ “VUCA World” ซึ่งเป็น คำย่อของความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) “VUCA World” เป็นคำที่ทางกองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ในสงครามที่แอฟริกา และอิรัก ต่อมานำมาใช้ใน ธุรกิจ เพราะการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความท้าทายของผู้นำในองค์กรที่ต้องทำความเข้าใจและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทำให้องค์กรสหประชาชาติ หรือยูเอ็น (United Nations) ที่ดูแลเกี่ยวกับ

การแก้ปัญหาต่าง ๆ และกำหนดทิศทางเพื่อความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีได้สำรวจและกำหนด มาตรการเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อปัญหาโลกร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยมโนบาย Inner Development Goals (IDGs) เป็นการพัฒนาสู่ภาวะทางจิตใจในมิติต่าง ๆ รวมไปถึงมหาวิทยาลัยชั้นนำอย่าง อ็อกฟอร์ด ประเทศอังกฤษ โดย ศาสตราจารย์มาร์ค วิลเลียมส์ (Prof. Mark Williams) ได้ศึกษาวิจัย “การฝึก สมาธิแบบการกำหนดรู้ ร่วมกับพฤติกรรมบำบัด” พบว่า การบำบัดความคิดอย่างมีสติ Mindfulness-Based Cognitive Therapy (MBCT) ที่สามารถนำมาใช้ในการช่วยเหลือผู้ป่วยในงาน สังคม สงเคราะห์ทางการแพทย์ได้ ดังนั้น รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติที่เหมาะสมในโลกยุคปัจจุบัน จึงควรมีเป้าหมายที่สอดคล้องร่วมกับนโยบายของและความต้องการของสังคมปัจจุบัน รวมถึงสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท จากการศึกษาพบว่า วิธีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาเถรวาทมีพื้นฐานอยู่บนหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปริยัตติสังฆธรรม คือ คำสั่งสอนที่เป็นเนื้อหาและหลักการทางพระพุทธศาสนา, ปฏิบัติสังฆธรรม คือ การลงมือปฏิบัติตามคำสั่งสอน โดยเน้นการฝึกสมาธิและวิปัสสนา และปฏิเวธสังฆธรรม ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการปฏิบัติ เช่น การบรรลุมรรคผลนิพพาน โครงสร้างทั้ง 3 ส่วนนี้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายเพื่อการเข้าถึงความจริงตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญมี อานนโห ซึ่งศึกษาการนำหลักสติปัฏฐาน 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าการปฏิบัติวิปัสสนาต้องมีความเข้าใจจากปริยัติ จึงจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงได้จริง อีกทั้งยังสัมพันธ์กับงานของพระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ ที่ชื่อว่า พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าเป็นระบบที่เรียงลำดับอย่างชัดเจน ตั้งแต่การให้ความรู้ไปสู่การลงมือปฏิบัติและประเมินผล ส่วนงานของนางเยาว์ เนาว์สุวรรณ ยังยืนยันว่า พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ผู้เป็นต้นแบบการปฏิบัติวิปัสสนาในเมืองไทย ใช้แนวทางปริยัติควบคู่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจนเกิดผลทางจิตที่ลึกซึ้ง

2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยที่ได้จากกรณีศึกษาศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการระหว่างภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติ และภาคปฏิเวธอย่างมีระบบ โดยเน้นการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 และวิปัสสนาญาณ 16 พร้อมกับขยายช่องทางการเผยแผ่ผ่านการบรรยายภาษาอังกฤษ และสื่อออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ รูปแบบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุธรรม สุขุมโม ที่ศึกษารูปแบบการสอนกรรมฐานของวัดป่า ซึ่งพบว่าการจัดรูปแบบกิจกรรมให้มีความชัดเจนทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าใจธรรมะได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ วุฒิชัย สุขเจริญ ยังพบความแตกต่างในวิธีการฝึกสมาธิระหว่างไทยกับต่างประเทศ โดยวัดไทยเน้นการสวดอารามณ์ ขณะที่ต่างประเทศให้ความสำคัญกับการสร้างหลักสูตร

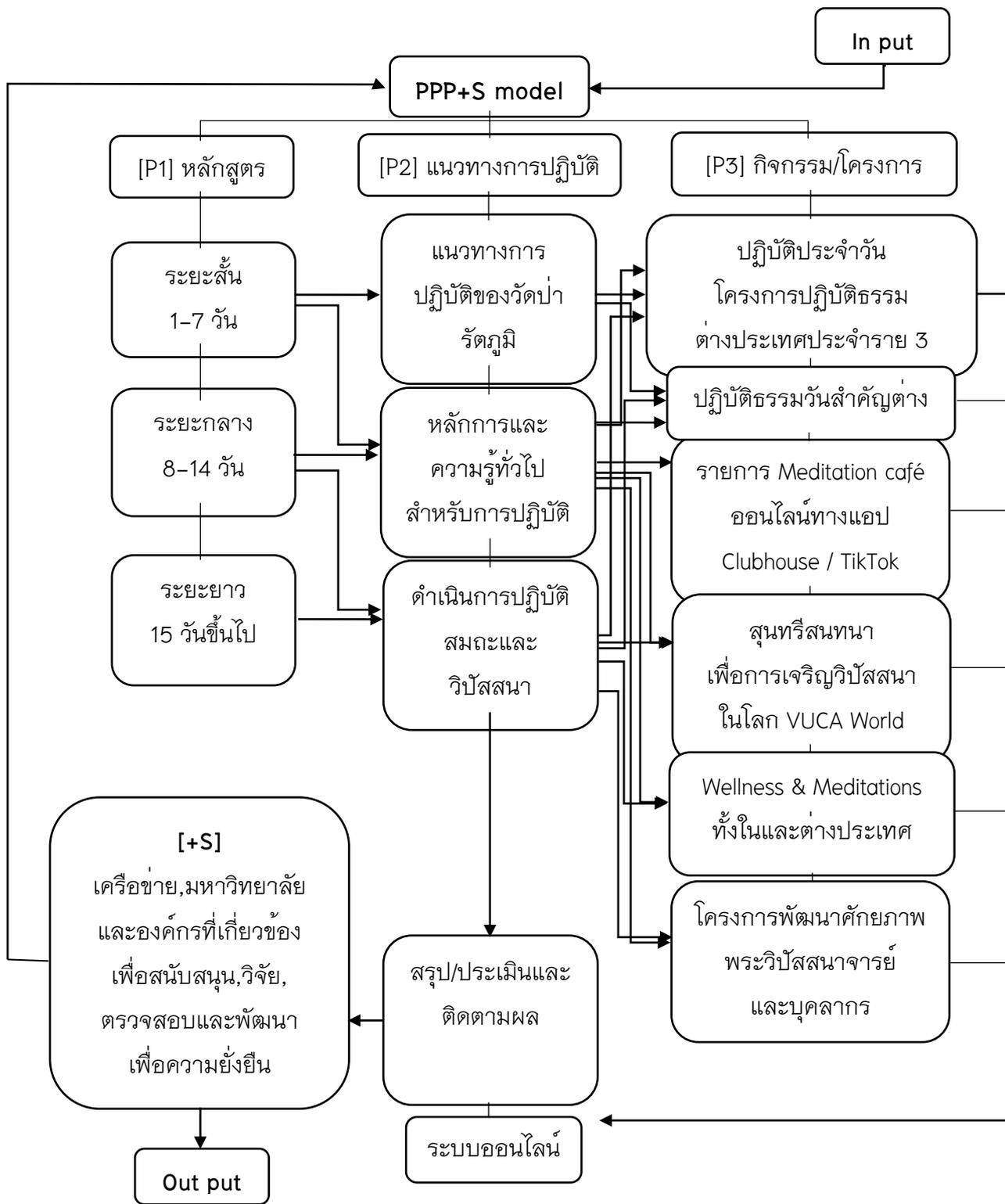

อบรมที่มีความเป็นสากล และในงานของดร.ปกรณ วังศ์รัตนพิบูลย์ ยังระบุว่า การใช้สื่อออนไลน์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสนใจในการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมของกลุ่มเยาวชนได้เป็นอย่างดี

3. นำเสนอรูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติของศูนย์วิปัสสนาศึกษา วัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยเสนอว่า การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาในยุคปัจจุบันควรสอดคล้องกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในลักษณะของ “VUCA World” คือ ความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ การฝึกวิปัสสนาในรูปแบบเดิมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ จึงควรผสมแนวคิดใหม่ ๆ เช่น แนวทาง Inner Development Goals (IDGs) ของสหประชาชาติ หรือรูปแบบการฝึกสมาธิที่ผสมการบำบัดแบบ MBCT (Mindfulness-Based Cognitive Therapy) เข้ามาใช้ ในวงการสุขภาพจิตและการพัฒนาองค์กร รวมถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเผยแผ่อย่างยั่งยืน ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานของศาสตราจารย์มาร์ค วิลเลียมส์ ที่เสนอแนวทางการพัฒนา “สติรู้ตัวในชีวิตประจำวัน” เพื่อรับมือกับความเครียดและความกดดันในสังคมยุคใหม่ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของดร.พงศ์เทพ ธาราวุฒิ ที่พัฒนาระบบฝึกสมาธิออนไลน์สำหรับกลุ่มวัยทำงาน ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าช่วยเสริมสร้างความสงบและการบริหารอารมณ์ได้ดี และในงานของดร.ลัดดาวัลย์ รัตนสังฆธรรม ยังชี้ให้เห็นว่า การนำสติไปประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร สามารถสร้างภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

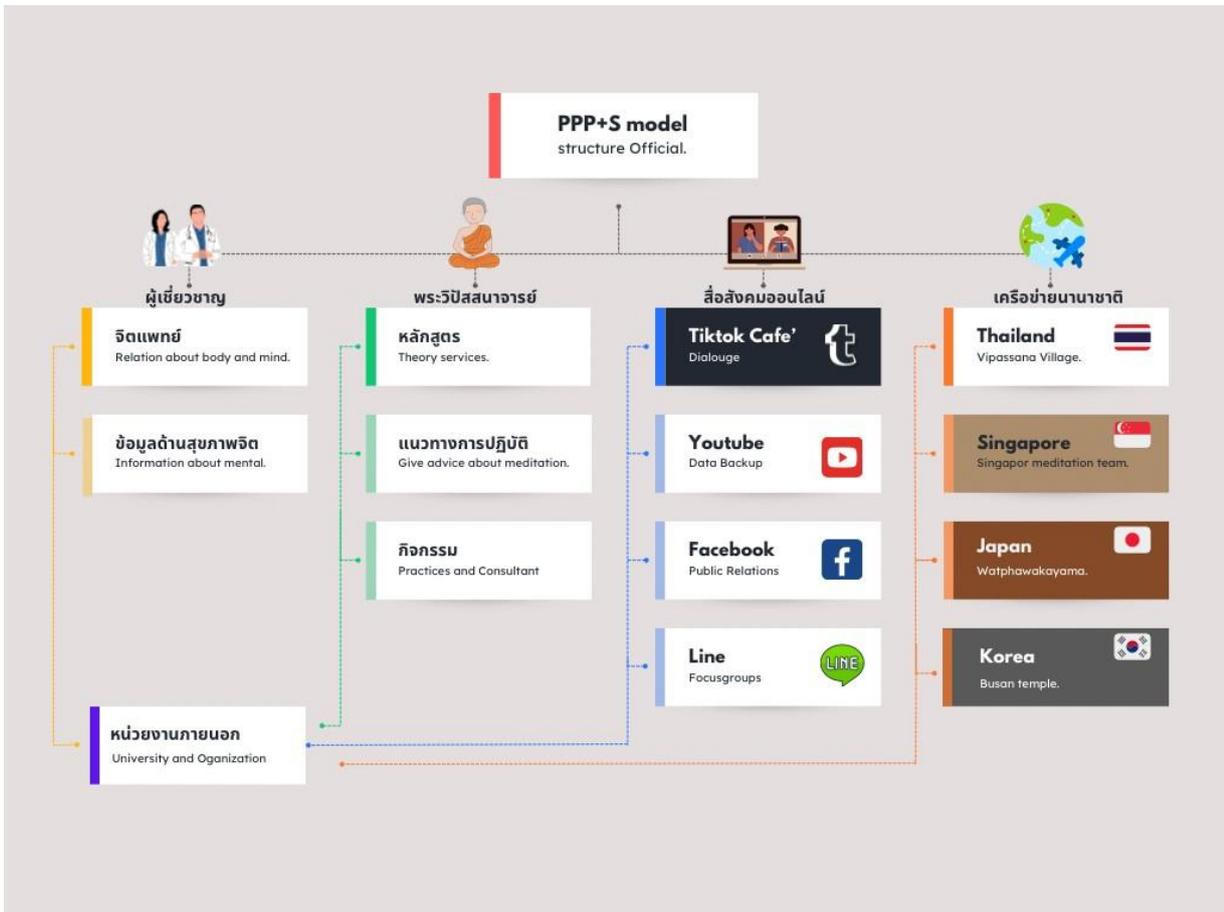
รูปแบบหลักการในการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติสามารถนำหลัก 3 ประการ คือ **ปรียัติ (P) ปฏิบัติ (P) และปฏิเวธ (P)** มาใช้ออกแบบในการแก้ปัญหาให้กับสังคมโลกปัจจุบันในด้านจิตใจอย่าง **ยั่งยืน (S)** และเมื่อค้นคว้าวิจัยประกอบกับข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้ปฏิบัติทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้ทราบถึงข้อมูลความศรัทธาและแนวทางที่ถูกต้องในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสมร่วมสมัย เพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานาชาติให้กับศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตภูมิ จังหวัดสงขลา ต่อไป

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย PPP+S model.

จากองค์ความรู้ (P1) ปรัชญา ใช้ในการออกแบบหลักสูตรโดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวกำหนด (P2) ปฏิบัติ ใช้ในการออกแบบแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติอย่างถูกต้อง กับหลักในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท รวมถึงการสรุป/ประเมินและติดตามผล (P3) ปฏิเวธ ใช้ในการดำเนิน รูปแบบกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักสูตรและแนวทางการปฏิบัติ เพื่อความสงบ ของจิตใจ ในการพัฒนาทักษะความรู้ด้านต่าง ๆ ในชีวิตที่ผู้ปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืน (S) ย่อมาจาก Sustainability แปลว่า ความยั่งยืน ตอบโจทย์นโยบาย IDGs และ SDGs ขององค์การสหประชาชาติ (UN) ในการแก้ปัญหา VUCA World

รูปภาพที่ 2 แสดงภาพการนำ PPP+S model. ไปประยุกต์เชิงโครงสร้างองค์กร

บทสรุป

รูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีโครงสร้างตามหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปรีชา คือ คำสอนที่เป็นแนวทางให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ปฏิบัติ คือ การลงมือฝึกฝน สมถะและวิปัสสนาอย่างมีระบบ และปฏิเวธ คือ ผลของการปฏิบัติที่นำไปสู่มรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา การเข้าใจและยึดหลักทั้งสามนี้จึงถือเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิบัติวิปัสสนาในสังคมไทยเมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจงานของศูนย์วิปัสสนาศึกษาวัดป่ารัตนภูมิ จังหวัดสงขลา พบว่าได้มีการบูรณาการหลักการทั้งสามข้างต้นไว้ในกิจกรรมทั้งภาคบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการประเมินผลภายในและระหว่างประเทศ โดยเน้นหลักสติปัญญา 4 และวิปัสสนาญาณ 16 มีการสอนทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้สื่อออนไลน์ และการเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังเสนอแนวทางการพัฒนาวิธีปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาให้ตอบโจทย์ต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุค “VUCA” ซึ่งมีลักษณะของความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ โดยเสนอให้การปฏิบัติวิปัสสนาเชื่อมโยงกับแนวคิดสมัยใหม่ เช่น Inner Development Goals (IDGs) และการฝึกสติร่วมกับพฤติกรรมบำบัด (MBCT) เพื่อเพิ่มคุณค่าและความร่วมสมัย อีกทั้งยังสามารถใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเผยแพร่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงผู้คนในระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการเผยแพร่รูปแบบการเผยแผ่วิปัสสนานานาชาติ

1.1 องค์ความรู้ในทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีความครบถ้วนจริงอยู่ แต่เมื่อนำมาใช้จริงรูปแบบนั้นจำเป็นต้องสามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมได้

1.2 การเผยแผ่ไปสู่ระดับนานาชาติในปัจจุบันนี้ สำนักและบุคลากรในสำนัก โดยเฉพาะวิปัสสนาจารย์ควรมีการรับรองมาตรฐานที่ตรวจสอบได้จากหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับที่เป็นสากล เช่น มหาวิทยาลัย เป็นต้น จึงควรมีการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2 ด้านการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในสำนักปฏิบัติธรรมนานาชาติอื่น ๆ ทั้งในและนอกประเทศ เพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนาการเผยแผ่วิปัสสนาภาวนาให้มีรูปแบบที่ทันสมัย

2.2 ควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ของสำนักปฏิบัติวิปัสสนานานาชาติในการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมและยกระดับมาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

กิติมา สุรสนธิ. **ความรู้ทางการสื่อสาร**. (กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2544).

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์(พิมพ์ ธรรมธโร). **สากลศาสนา**. (กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย. 2531).

"Who first originated the term VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity and Ambiguity)? – USAHEC Ask Us a Question". *usawc.libanswers.com*. Retrieved 2021-07-29. [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <https://en.wikipedia.org/>. [5 กรกฎาคม 2566].

"World leaders adopt Sustainable Development Goals". **โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ**. เก็บจากแหล่งเดิมเมื่อ 30 ธันวาคม 2020. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2015.. [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <https://th.wikipedia.org/>. [5 กรกฎาคม 2566].

"Inner Development Goals (SDGs)" [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <https://www.innerdevelopmentgoals.org/>. [5 กรกฎาคม 2566].

